

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

ZNANSTVENI ODBOR ZA DELO Z GSO V ZAPRTEM SISTEMU

IN

ZNANSTVENI ODBOR ZA NAMERNO SPROŠČANJE GSO V OKOLJE IN DAJANJE IZDELKOV NA TRG

Langusova 4, 1000 Ljubljana

E: gp.mope@gov.si

www.mope.gov.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
SI-PASS

Podpisnik: Jelka Zabavnik Piano
Izdajatelj: SI-PASS-CA
Št. potrdila: 7c1f86f4000000005751d8fa
Potrdilo veljavno od: 31.03.2021 do 31.03.2026
Čas podpisa: 16:39 07.02.2024

Številka: 35403-1/2024-2570-2

STROKOVNO MNENJE

O

Predlogu UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih ter o spremembi Uredbe (EU) 2017/625 (*Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625*)

Mandat znanstvenega odbora: Vlada Republike Slovenije je dne 28. 6. 2023 (št. 01101-7/2023/4 in št. 01101-7/2023/5) imenovala člane in namestnike v znanstveni odbor za namerno sproščanje GSO v okolje in dajanje izdelkov na trg (ZOOS) in v znanstveni odbor za delo z GSO v zaprtem sistemu (ZOZS), za mandatno dobo štirih let.

Izhodišča priprave strokovnega mnenja:

V EU je v obravnavi Predlog uredbe za ravnanje z rastlinami, pridobljenimi z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami (NGT). »Nove genomske tehnike« (NGT) so krovni izraz, ki se uporablja za raznoliko skupino genomskih tehnik, ki jih je mogoče uporabiti na več načinov za doseganje različnih rezultatov in izdelkov. Posledica so lahko organizmi z modifikacijami, enakovrednimi tistim, ki jih je mogoče pridobiti s konvencionalnimi žlahtniteljskimi metodami, ali organizmi s kompleksnejšimi genomskimi spremembami. Predlog uredbe specifično obravnava le rastline in njihove produkte, ki jih lahko pridobimo z dvema NGT, to je s ciljno mutagenezo in s cisgenezo. Predlog uvaja dve različni kategoriji rastlin NGT za komercializacijo: rastline NGT kategorije 1 in rastline NGT kategorije 2. Rastline, pridobljene s ciljno mutagenezo ali cisgenezo, ki bi izpolnjevale kriterij enakovrednosti s konvencionalnimi rastlinami, bi bile uvrščene v kategorijo 1 in bi bile izvzete iz zahtev zakonodaje EU o GSO. Informacije o teh rastlinah bi bile zagotovljene z označevanjem semen, s podatki v javni zbirki in v katalogih rastlinskih sort. Za vse druge rastline, pridobljene s pomočjo obeh navedenih NGT, pa bi veljala zakonodaja EU o GSO (označevanje), zahteve glede ocene tveganja ter metode odkrivanja in spremljanja pa bi bile prilagojene različnim profilom tveganja obravnavanih rastlin NGT2.

Predlog uredbe je bil 05.07.2023 s strani Komisije posredovan v obravnavo pristojnim telesom Evropskega parlamenta (EP) in Sveta EU, usklajevanje in dopolnjevanje pa je vodila Španija kot predsedujoča država članica EU do konca leta 2023. Zadnji usklajen Predlog uredbe je Španija predstavila 07.12.2023 za obravnavo na Svetu kmetijskih ministrov držav članic. Predlog uredbe na seji Sveta 11.12.2023 ni bil sprejet, ker pri glasovanju ni bila dosežena kvalificirana večina držav članic. Proti so glasovale Grčija,

Hrvaška, Malta, Avstrija, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Madžarska in Ciper, Nemčija pa se je glasovanja vzdržala. Predlog uredbe tako čaka ponovno usklajevanje in dopolnjevanje, ki ga bo vodila Belgija kot nova predsedujoča članica.

Na podlagi 10(1).2 člena¹ Zakona o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZRGSO², Ur.l. RS 53/05 UPB1 in 21/10) in sprejetega sklepa na ustanovni seji z dne 28.9. 2023 sta znanstvena odbora pripravila strokovno mnenje o predlogu UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih ter o spremembi Uredbe (EU) 2017/625.

1. OSNOVNI PODATKI O SEJI ODBORA

Kraj: MOPE, Langusova 4, Ljubljana

Čas: 18.1.2024 ob 14:00 do 16:30

Navzočnost članov ZOZS in namestnikov:

dr. Peter Dovč, dr. Marko Dolinar, dr. Duško Lainšček, dr. Iva Hafner Bratkovič, dr. Urša Pečar Fonović, dr. Radovan Komel, dr. Mateja Manček Keber, dr. Maša Kandušer, dr. Alexis Zrimec, dr. Jerica Sabotič, dr. Tjaša Lukan, dr. Cene Fišer.

Navzočnost članov ZOOS in namestnikov:

dr. Maja Čemažar, dr. Jelka Šuštar Vozlič, dr. Jana Ambrožič Dolinšek, dr. Jelka Zabavnik Piano, dr. Miša Korva, dr. David Stopar, dr. Janez Salobir, dr. Klemen Eler, dr. Dušan Kordiš, dr. Mojca Korošec, dr. Marija Sollner Dolenc, dr. Barbara Jeršek.

Generalni tajnik ZOOS: dr. Martin Batič

Generalna tajnica ZOZS: dr. Ruth Ruprecht

Predstavnica MOPE: Renata Perko, Oddelek za biotehnologijo

2. OSNOVNI PODATKI

Dokumentacija, ki jo je prejel znanstveni odbor:

- i. Predlog UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih ter o spremembi Uredbe (EU) 2017/625;
- ii. PRILOGE k Predlogu UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih ter o spremembi Uredbe (EU) 2017/625;
- iii. Povzetek poročila o oceni učinka - Spremní dokument k Predlogu UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih ter o spremembi Uredbe (EU) 2017/625;
- iv. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT- IMPACT ASSESSMENT REPORT: Accompanying the document Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on plants obtained by

¹ 10(1). člen – naloge znanstvenega odbora ;

² ZRGSO - Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (Ur.l. RS, 53/05 UPB1 in 21/10)

- certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625;
- v. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Subsidiarity Grid Accompanying the document Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625;
- vi. REGULATORY SCRUTINY BOARD OPINION: Legislation for plants produced by certain new genomic techniques;
- vii. General Secretariat of the Council, 7 December 2023: Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625

3. STROKOVNO MNENJE

Strokovno mnenje (osnutek) je strukturirano v treh točkah, v katerih je predstavljena problematika, ki je zahtevna, saj se v predlagani Uredbi prepletajo strokovna, pravna in politična vprašanja. Strokovno mnenje, ki sta ga pripravila znanstvena odbora, obravnava predvsem vprašanja, vezana na strokovno problematiko.

3.1. Razlogi za novo uredbo o NGT rastlinah

Sodišče EU je v svoji sodbi v zadevi C-528/16 »Confédération paysanne« razsodilo, da GSO, pridobljenih z novimi tehnikami/metodami mutageneze, ki so se pojavile ali so bile večinoma razvite po letu 2001, ni mogoče izključiti iz področja uporabe Direktive 2001/18/ES in s tem zakonodaje EU o GSO.

Odziv na to razsodbo je bil buren predvsem v akademskih in industrijskih krogih glede na zelo omejujočo GSO zakonodajo v EU in razmere v svetu, kjer pristopajo k urejanju področja rastlin NGT na znanstveno primernejši način. Na osnovi razsodbe je zato Svet EU v Sklepu (EU) 2019/1904 pozval Komisijo, naj do 30. aprila 2021 pripravi in predloži študijo glede sodbe EU sodišča v zvezi s statusom novih NGT v skladu s pravnim redom Unije in z nivojem znanosti na tem področju. V primeru ugotovljenih neskladnosti je bila Komisija tudi pozvana, da predloži predlog za zakonodajno urejanje NGT, vključno z oceno »učinka«.

Evropska komisija je pripravila študijo Komisije o NGT (Study on the status of new genomic techniques under Union law and in light of the Court of Justice ruling in Case C-528/16, SWD(2021), ki je zaključila, da trenutna GSO zakonodaja Unije ni primerna za namen urejanja namernega sproščanja rastlin, pridobljenih z nekaterimi NGT, ter dajanja na trg njihovih proizvodov, vključno s hrano in krmo. Študija je ugotovila, da je glede na obsežnost razpoložljivih znanstvenih dokazov, zlasti o varnosti rastlin NGT in njihovih produktov, pridobljenih predvsem s ciljno mutagenezo in cisgenezo, zakonodaja EU o GSO nesorazmerna ali neustrezna, predvsem glede postopkov odobritev in zahtev za oceno tveganja. Poleg tega je GSO zakonodajo EU težko izvajati za rastline NGT, ker so v nekaterih primerih uvedene genske spremembe ne razlikujejo od spontanah mutacij ali genskih sprememb, nastalih s konvencionalnimi tehnikami žlahtnjenja, medtem ko je razlikovanje na splošno mogoče pri genskih spremembah, uvedenih s transgenezo. Tudi referenčni laboratorij Evropske unije za GS hrano in krmo (EURL) v sodelovanju z Evropsko mrežo laboratorijev za določanje GSO (ENGL) je potrdil, da s trenutnimi analitičnimi metodami ni mogoče razlikovati nekaterih genskih sprememb, nastalih spontano, s klasičnim križanjem ali z NGT tehnikami. Zakonodaja EU o GSO

prav tako ne spodbuja razvoja inovativnih in koristnih proizvodov, ki bi lahko prispevali k trajnosti, prehranski varnosti in odpornosti agroživilske verige.

Evropska komisija je zato predlagala sprejetje posebnega pravnega okvira samo za GSO rastline, pridobljene s ciljno mutagenozo in cisgenezo ter za njihove proizvode, ki so namenjeni za namerno sproščanje v okolje ali za dajanje na trg, vključno s hrano in krmo. Za GSO rastline, proizvedene z drugimi NGT, ki v organizem vnašajo genski material iz spolno nekompatibilnih vrst, pa bi morala še naprej veljati GSO zakonodaja EU, glede na to, da lahko predstavljajo posebna tveganja, povezana s transgenom.

Ta poseben pravni okvir (predlog v obliki Uredbe) za rastline NGT bi vključeval cilje zakonodaje EU o GSO o zagotavljanju visoke ravni varovanja zdravja ljudi in živali ter okolja, o dobrem delovanju notranjega trga in bi prispeval k inovacijskim in trajnostnim ciljem evropskega zelenega dogovora, k strategijam »od vil do vilic«, o biotski raznovrstnosti in prilagajanju podnebnim spremembam ter bi krepil konkurenčnost agroživilskega sektorja na ravni EU in na svetovni ravni.

Predlog Uredbe je »*lex specialis*« v odnosu z zakonodajo EU o GSO. Uvaja posebne določbe za nekatere rastline NGT in njihove produkte.

3.2 Uporabljeni pojmi v Uredbi

Za namene izvajanja predloga Uredbe so v njenem 3. členu definirani pojmi, ki so uporabljeni v predlogu, med drugimi:

- **rastline, pridobljene z NGT (rastline NGT)** so opredeljene kot rastline, pridobljene s ciljno mutagenozo ali cisgenezo ali njuno kombinacijo, pod pogojem, da ne vsebujejo nobenega genskega materiala, ki izvira izven žlahtniteljskega genskega sklada ali je bil morda začasno vstavljen med razvojem rastlin z NGT;
- **ciljna / tarčna mutageneza** pomeni tehniko mutageneze, ki povzroči
- spremembo/e zaporedja DNA na ciljnih / tarčnih mestih v genomu organizma;
- **cisgeneza** pomeni tehnike genskega spreminjanja genoma organizma z vnosom genskega materiala, ki izvira iz žlahtniteljskega genskega sklada. Genetski material je lahko vključen kot neprekinjena (natančna) kopija (cisgeneza v strogem pomenu besede) ali preurejena kopija zaporedij DNA, ki so že prisotna v žlahtniteljskem genskem skladu (intrageneza, ki velja tudi za podmnožico cisgeneze v širšem smislu);
- **žlahtniteljski genski sklad** pomeni celotno gensko informacijo, ki je na voljo pri eni vrsti in drugih taksonomskih vrstah, s katerimi jo je mogoče križati vključno z uporabo naprednih tehnik kot so reševanje zarodkov, inducirana poliploidija in premostitvena križanja;
- **z NGT pridobljena rastlina kategorije 1** (rastlina NGT1) pomeni z NGT pridobljeno rastlino, ki:
 - (a) izpolnjuje merila enakovrednosti s konvencionalnimi rastlinami iz Priloge I. in ne vključuje odpornosti na herbicide med predvidenimi lastnostmi, ki jih prinaša genska sprememba, ali
 - (b) predstavlja potomstvo z NGT pridobljenih rastlin iz točke (a), vključno s potomstvom, pridobljenim z medsebojnim križanjem takih rastlin, pod pogojem, da ni dodatnih sprememb, zaradi katerih bi se zanjo uporabljala Direktiva 2001/18/ES ali Uredba (ES) št. 1829/2003;
- **z NGT pridobljena rastlina kategorije 2** (rastlina NGT2) pomeni z NGT pridobljeno rastlino, ki ni z NGT pridobljena rastlina kategorije 1;

V nadaljevanju so natančno opredeljene tudi rastline NGT za uporabo v živilih, krmu ali drugih produktih ter produkti NGT kategorije 1 in 2.

3.3. Sestava predloga Uredbe o rastlinah NGT

Predlog Uredbe je sestavljen iz štirih Poglavij s skupno 34 člani in Prilogami (Aneksi) 1-3.

Poglavje I (členi 1–4) določa predmet urejanja, področje uporabe in načelo »*lex specialis*« v zvezi z zakonodajo EU o GSO. Za namerno sproščanje in dajanje v promet z NGT pridobljenih rastlin in njihovih izdelkov se uporablja eden od dveh postopkov:

- a) Kategorija 1 rastline NGT: postopek preverjanja za ugotavljanje enakovrednosti s konvencionalnimi rastlinami/izdelki (Poglavje II in Priloga I.); ali
- b) Kategorija 2 rastline NGT: odobritev v skladu s Poglavjem III. (Priloga II. za uporabo Direktive 2001/18/ES ali Uredbe (ES) št. 1829/2003).

Poglavje II (členi 5–11) določa postopek preverjanja in merila za preverjanje ali bi lahko bile rastline, pridobljene z NGT, in sicer s tarčno mutagenezo ali cisgenezo, na podlagi meril iz Priloge I ("Kategorija 1 rastlin NGT") pridobljene tudi naravno ali s konvencionalnimi tehnikami žlahtnjenja. Kategorija 1 rastlin NGT in njihovi izdelki so izvzeti iz zahtev zakonodaje EU o GSO in zanje veljajo določbe, ki se uporabljajo za konvencionalne rastline. Še vedno pa so prepovedane v ekološki pridelavi (člen 5, Uredba EU 2018/848). Sledijo člani, ki natančno določajo pogoje za sproščanje in dajanje na trg. Rastline NGT1, namenjene za namerno sproščanje, bo potrebno prijaviti pri nacionalnem pristojnem organu (v Sloveniji je to Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo) tiste države članice, v kateri bo prišlo do sproščanja, pri čemer za dajanje proizvodov na trg takšna prijava ni zahtevana. Če ne bo na razpolago prijava za namerno sproščanje, bo pred dajanjem proizvodov na trg potrebno vložiti zahtevo za preverjanje pri Evropski agenciji za varnost hrane (EFSA). Za proizvode, pridobljene iz rastlin NGT1, bodo veljale enake zahteve kot za proizvode iz konvencionalno vzgojenih rastlin.

Povzetek odločitve o preverjanju bo objavljen v bazi podatkov, skupaj z identifikacijsko številko proizvoda NGT. Semena rastlin kategorije 1 NGT bodo označena kot rastline kategorije 1 NGT (člena 9 in 10) in v skladu z zakonodajo o rastlinskem/gozdnem razmnoževalnem materialu bodo sorte NGT vključene v skupni katalog sort EU.

Pri Poglavju II. je pomembna **Priloga I.**, ki opredeljuje pogoje za uvrstitev rastlin NGT v Kategorijo 1.

Kriteriji enakovrednosti Kategorije 1 rastlin NGT s konvencionalnimi rastlinami

Rastlina NGT se šteje za enakovredno običajnim rastlinam, če se od prejemne/starševske rastline razlikuje za največ 20 genskih sprememb, navedenih v točkah 1 do 4, na monoploidni genom, v katerem koli zaporedju DNA, ki ima podobno zaporedje s ciljnim mestom, kar je mogoče predvideti z bioinformacijskimi orodji.

Specifična merila za uporabo ciljne mutageneze:

- (1) substitucija ali insercija največ 20 nukleotidov;

(2) delecija poljubnega števila nukleotidov.

Specifična merila za uporabo cisgeneze:

- (3) pod pogojem, da genska sprememba ne prekine endogenega gena ali da se nastala kombinacija zaporedij DNA v prejemni rastlini že pojavlja v vrsti iz žlahtniteljskega genskega sklada:
 - (c) insercija neprekinjenega zaporedja DNA, ki obstaja v žlahtniteljskem genskem skladu;
 - (d) substitucija endogenega zaporedja DNA z neprekinjenim zaporedjem DNA, ki obstaja v žlahtniteljskem genskem skladu;
- (4) ciljna inverzija zaporedja poljubnega števila nukleotidov.

Poglavje III (členi 12–25) se uporablja za rastline, pridobljene z NGT, ki ne izpolnjujejo meril iz Poglavlja II. in jih obravnavamo kot z NGT pridobljene rastline kategorije 2. V tem primeru se uporabljajo postopki iz zakonodaje EU o GSO z nekaterimi *prilagoditvami*:

- (i) (člen 13) prilagaja postopek iz dela B Direktive 2001/18/ES za namerno sproščanje za namene, ki niso dajanje v promet;
- (ii) (členi 14–17) prilagaja postopek iz dela C Direktive 2001/18/ES za dajanje v promet izdelkov, ki niso hrana in krma, ter
- (iii) oddelek 3 (členi 18–21) prilagaja postopek iz Uredbe (ES) št. 1829/2003 za dajanje v promet genetsko spremenjene hrane in krme.

Glavne *prilagoditve* so *ocena tveganja*, ki temelji na *Prilogi II* k tej uredbi, načini izpolnjevanja zahtev glede *metode odkrivanja* v primerih, ko ni mogoče zagotoviti metode za odkrivanje, identifikacijo in količinsko opredelitev, ter možnost, da se zahteve za spremljanje in potreba po *rednih obnovitvah* prilagodijo profilu tveganja.

Rastline NGT 2 bodo predmet postopka odobritve, kot velja za gensko spremenjene organizme. To pomeni, da morajo opraviti oceno tveganja (vlagatelj posreduje vlogo državi članici, ki jo odstopi Komisiji, le-ta pa zaprosi Evropsko agencijo za varnost hrane za pripravo znanstvenega mnenja o oceni tveganja) in se lahko dajo na trg šele po postopku odobritve. Analizna metoda in referenčni material ne bosta obvezna sestavna dela vloge, če bo vlagatelj utemeljil, da odkrivanje, identifikacija in količinska opredelitev ni možna.

Regulativne spodbude (oddelek 4, člen 22) se uporabljajo za NGT rastline kategorije 2 z lastnostmi, ki bi lahko prispevale k trajnostnem pridelovanju (Priloga III., del 1), z izjemo odpornosti na herbicide.

Za rastline NGT in izdelke kategorije 2 še naprej veljajo zahteve glede sledljivosti in označevanja iz GSO zakonodaje EU, z možnostjo, da se doda izjava o predvidenem namenu genske spremembe (oddelek 4, člen 23). Možnost držav članic, da na svojem ozemlju omejijo ali prepovejo gojenje GSO v skladu z Direktivo 2001/18/ES, se za Kategorijo 2 NGT rastlin ne more uveljavljati.

4. STROKOVNO MNENJE³

Strokovno mnenje/nasvet in dodatne pripombe

³ Na osnovi 8. člena Uredbe o delovanju znanstvenih odborov (Ur.l. RS 66/03 in 95/11) v strokovnem mnenju ne smejo biti navedeni podatki iz prijave, ki se skladno z zakonom v postopku za izdajo dovoljenja varujejo kot zaupni

Znanstvena odbora **pozdravljata** predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih, ki je glede na izjemen razvoj bioloških znanosti prvi korak pri posodabljanju obstoječe zakonodaje EU o GSO iz leta 2001 in 2003.

Uredba previdno **uvaja uporabo le dveh novih genomskih tehnik** (NGT) pri rastlinah, ki bi lahko bile izvzete iz zakonodaje EU o GSO. Znanstvena spoznanja kažejo, da lahko tehnike ciljne mutageneze in cisgeneze vodijo do genskih sprememb, ki so v številu in velikosti podobne mutacijam, ki se pojavljajo spontano v naravi ali kot posledica običajnih metod žlahtnjenja. Rastline, pridobljene s ciljno mutagenezo, cisgenezo ali njuno kombinacijo, so torej lahko enakovredne konvencionalnim rastlinskim sortam.

Znanstvena odbora **podpirata** uvajanje dveh (1. in 2.) kategoriji rastlin NGT, ker se s tem zagotovi razlikovanje med rastlinami z dejansko enakovrednostjo in konvencionalnimi rastlinami (rastline NGT1) od rastlin, ki ne izpolnjujejo tega kriterija (rastline NGT2).

Odbora **menita**, da rastline in njihovi produkti z verificiranim statusom NGT1 predstavljajo enaka tveganja za zdravje ljudi in za okolje kot konvencionalne sorte oz. njihovi produkti, zato so upravičeno izvzeti iz zakonodaje EU o GSO in se obravnavajo v skladu s predpisi za hrano, krmo, semena in okoljskimi zahtevami za konvencionalne produkte.

Kot **ustrezno** odbora ocenjujeta določila za zagotavljanje preglednosti produktov NGT1: vpis v javno podatkovno zbirko in na sortno listo ter označevanje reproduktivnega materiala. Za sproščanje in trženje rastlin NGT2 in njihovih produktov ostaja v veljavi zakonodaja EU o GSO (Smernice 2002/18 in Uredba 1829/2003), vendar glede na specifičnost rastlin in produktov NGT2 in različno raven tveganja, ki ga predstavljajo, predlog uredbe dopušča prilagoditve za oceno tveganja, analitsko validacijsko metodo in načrt monitoringa.

Odbora **pozdravljata** te prilagoditve, vendar **svetujeta**, da se natančneje definirajo v implementacijskih dokumentih.

Znanstvena odbora **menita**, da bo predlagana uredba prispevala k inovacijskim in trajnostnim ciljem evropskega zelenega dogovora ter strategijam »od vil do vilic« in biotske raznovrstnosti ter povečala konkurenčnost agro-živilskega sektorja, hkrati pa ohranila visoko raven varovanja zdravja in okolja.

V Ljubljani,

Dr. Jelka Zabavnik
Piano
PREDSEDNICA ZOOS

V Ljubljani, 07. 02. 2024

Dr. Radovan Komel
PREDSEDNIK ZOZS

